

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Himanen, S., Mäkinen, T., Seitsamo, S. & Yli-Koivisto, L. 2017. Opiskelijoiden näkemyksiä harjoittelun ohjauksesta hoitotyön ammattikorkeakouluopinnoissa. Teoksessa. Tuomi, J., Joronen, K. & Huhdanpää, A. 2017 (toim.) Taito2017: Oivaltamisen iloa. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja, 60-70.

DOI / URL: <http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/Muut/Taito2017-oivaltamisen-iloa.pdf>

2.1 OPISKELIJOIDEN NÄKEMYKSIÄ HARJOITTELUN OHJAUKSESTA HOITOTYÖN AMMATTIKORKEAKOULUOPINNOISSA

Himanen Sari, TtM, esh, koulutuspäällikkö, Tampereen ammattikorkeakoulu
Mäkinen Tiina, KL, THM, SHO, esh, koulutuspäällikkö, Tampereen ammattikorkeakoulu

Seitsamo Susanna, THM, esh, koulutuspäällikkö, Tampereen ammattikorkeakoulu
Yli-Koivisto Lea, KM, SHO, esh, johtaja, Tampereen ammattikorkeakoulu

Tausta

TERVEYSALALLA AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEEN liittyvä harjoittelu on kiinteä osa ammattiopintoja ja erittäin merkityksellinen ammatillisen ja asiantuntijuuteen kasvun prosessissa (Roto 2015). Harjoittelun tavoitteena on, että opiskelija perehtyy ohjatusti ammattiopintojen kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin ja kehittää ammatillista osaamistaan (Ammattikorkeakoululaki 932/2014).

TAMKIn terveystalan harjoittelun yhtenä laatukriteerinä on, että opettajaohjaajana harjoittelussa toimii ammattikorkeakoululain mukaisen pätevyyden omaava opettaja, joka on motivoitunut harjoittelun ohjaukseen ja oman ammattitaitonsa ja harjoittelun kehittämiseen. Harjoitteluorganisaatiossa ohjaajaksi nimetään vastaavan koulutuksen saanut laillistettu ammattihenkilö, joka tuntee toimintayksikkönsä, on motivoitunut ja haluaa kehittyä ohjaajana ja terveystalan ammattilaisena. (Roto 2015.)

Hoitotyön opettajien ja työelämän ohjaajien tehtävänä on varmistaa, että opiskelijalla on asianmukaiset mahdollisuudet kehittää hoitotyön osaamistaan. Toisaalta opiskelijalla on velvollisuus hakeutua tilanteisiin, joissa voi oppia. (Helminen 2017.) Tutkittaessa sairaanhoitajien keinoja ohjata, yhdeksi merkittäväksi ohjaustavaksi nousi mahdollisuuksien luominen, joka tarkoitti sitä, että ohjaaja osoitti opiskelijalle hoitotilanteita, joihin opiskelijan kannatti oman oppimisensa ja tavoitteiden saavuttamisen kannalta mennä. Ohjaustapana tämä koettiin tarpeellisena, koska opiskelija ei kiireisessä päivärytmissä havainnut itse näitä tilanteita. (Mäkinen 2011.)

Opettaja toimii opiskelijan oppimisen ohjaajana ja yhteishenkilönä korkeakoulun ja harjoittelua tarjoavan terveydenhuollon toimipisteen välillä. Opettajan tehtävänä on varmistaa opiskelijan tavoitteiden mukainen oppimisympäristö harjoittelujaksolla ja ohjata opiskelijan toimintaa kohti tavoitteiden saavuttamista sekä tarvittaessa tukea ohjaavia sairaanhoitajia ohjaustehtävässä. (Humphreys, Gidman & Andrews 2000.)

Teuhon ym. (2016) tutkimuksessa selvitettiin terveysalan opiskelijoiden kielteisiä kokemuksia harjoittelun aikana. Opettajan ohjauksen osalta nousee esille opettajan liian vähäinen osallistuminen arviointiin ja opettajan tuen riittämättömyys yleensä harjoittelujakson aikana. Opettajan rooli onnistuneessa harjoittelun ohjauksessa harjoittelua ohjaavalle sairaanhoitajalle on toimia kumppanina, olla saatavilla ja antaa tukea ja palautetta (Jokelainen 2013).

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa opiskelijoiden näkemyksiä ja kokemuksia ohjatun harjoittelun aikana saamistaan ohjauksesta.

Tutkimustehtävät:

1. Miten opiskelijat arvioivat käytössä olevien harjoittelun ohjausmuotojen tukevan heidän oppimistaan?
2. Mihin asioihin opiskelijat arvioivat tarvitsevansa ohjausta harjoittelun aikana?
3. Millaiset asiat opiskelijoiden näkökulmasta voisivat tukea harjoittelun aikana heidän oppimistaan entistä paremmin?

Tutkimukseen osallistujat ja tietojen keruu

Tutkimuksen kohdejoukkona oli Tampereen ammattikorkeakoulun keskivaiheen opintoja suorittavat sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja-, ensihoitaja- ja kättilöopiskelijat, joilla oli opinto-ohjelmassa ohjatun harjoittelun jakso syyslukukaudella 2016. Tutkimusaineisto hankittiin e-lomakekyselyllä, joka lähetettiin opiskelijoille sähköpostilla. Kahden viikon palautusaikana vastauksia tuli 58. Muistutuksen jälkeen vastauksia tuli lopulta 90 opiskelijalta. Kysely lähetettiin 18 opiskelijaryhmälle, joissa oli opiskelijoita yhteensä noin 519, jolloin vastausprosentiksi muodostui 17,3 %.

Kysely ajoittui lukukauden loppuun ja vastausaika osui pääosin jouluvapaan ajalle, mikä osittain selittää alhaista vastausprosenttia. Toisena katoa selittävänä tekijänä voidaan nähdä se, että opiskelijoille tulee melko paljon erilaisia kyselyjä sekä ammattikorkeakoulun taholta että muualtakin.

Kyselylomakkeessa oli 13 strukturoitua kysymystä, joilla kartoitettiin opiskelijoiden näkemyksiä ja kokemuksia harjoittelun ohjaamisesta ja harjoittelun aikaisesta oppimisesta, neljä avointa kysymystä ja neljä taustatietoa kartoittavaa kysymystä.

Aineiston analyysi ja tulosten kuvaaminen

Kvantitatiivisesta aineistosta otettiin suorat jakaumat ja ne kuvataan tekstinä tai taulukoissa absoluuttisina lukuina ja prosentteina. Laadullinen aineisto raportoidaan toisen tutkimuksen yhteydessä.

Tulokset

Osallistujien taustatiedot

Kyselyyn vastasi 90 opiskelijaa. Heistä 53 % oli iältään alle 25-vuotiaita ja 11 % yli 36-vuotiaita. Kolmasosalla vastaajista oli lähihoitajatutkinto. Puolet vastaajista oli suorittanut opintojensa aikana jo vähintään viisi harjoittelujaksoa. Yhden tai kaksi harjoittelujaksoa oli suorittanut viidennes vastaajista.

Kyselyssä pyydettiin arvioimaan kokemuksia syksyn 2016 harjoittelujaksolta, joka enemmistöllä oli kliinisen hoitotyön jakso. Harjoittelujaksot on kuvattu taulukossa 1.

Taulukko 1. Harjoittelujakso, johon opiskelija osallistui syksyllä 2016

Harjoittelujakso	Opiskelijoiden lkm
Kliininen hoitotyö	38
Mielenterveys- ja päihdehoitotyö	29
Avoterveydenhuolto	35
Perioperatiivinen hoitotyö	9
Lasten ja nuorten hoitotyö	25
Perusharjoittelu	0
Perustason ensihoito	5
Joku muu	8

Harjoitteluun orientoituminen ja tavoitteiden laadinta

Ennen ohjattua harjoittelua pidetään yleensä harjoittelun info tai orientaatiotunti. Vastaajista yli 90 % koki sen melko tai hyvin hyödyllisenä. Kaksi opiskelijaa vastasi, että orientaatiotuntia ei järjestetty, vaan info annettiin sähköpostilla.

Ennen harjoittelujaksoa opiskelija laatii tavoitteet omalle oppimiselleen. Opiskelijoista 41 % vastasi, että kopioi ne lähes suoraan opintojakson tavoitteista. Osa opiskelijoista (74 %) vastasi, että muokkaa tavoitteita oman osaamiseni lähtökohdista omaa oppimistani ohjaaviksi, mikä avointen vastausten perusteella ta-

pahtuu harjoittelun alettua väliarviointiin mennessä. Puolet (53 %) opiskelijoista vastasi hioivansa tavoitteita harjoittelupaikalla ohjaajansa kanssa. Vastaajista 17 (18 %) kuvasi, että opettaja ohjasi tavoitteiden laadintaa.

Harjoittelun ohjaaminen

Ohjatun harjoittelun ohjaajaksi nimetään ammattikorkeakoulun opettaja. Vastaajista 65 (72 %) tunsi ohjaavan opettajan entuudestaan. Opiskelijoilta kysyttiin, miten tärkeänä he pitivät sitä, että ohjaava opettaja olisi entuudestaan tuttu. Vastausten mukaan tämän koki hyvin tärkeänä 33 % ja melko tärkeänä 41 % vastaajista, lopuille se ei ollut tärkeää.

Vastaajista 24 opiskelijaa (26 %) koki, että on tärkeämpää, että opettaja on tuttu kuin että opettaja olisi harjoittelujakson asiantuntija, kun taas 52 opiskelijaa (58 %) arvioi tärkeämmäksi sen, että opettaja olisi harjoittelujakson aihealueen asiantuntija, vaikka ei olisi entuudestaan tuttu. Vastaajista 15 % arvioi, että asialla ei ole heille merkitystä.

Vastaajista 55 koki, että harjoittelupaikassa annetut tehtävät ohjasivat heidän toimintaansa harjoittelupaikassa ja 42 opiskelijaa koki, että toimintaa ohjasi heidän itse laatimansa tavoitteet. Tukea ja ohjausta oppimiseen koki saaneensa 77 opiskelijaa harjoittelupaikalla nimetyltä ohjaajalta, 20 vastaajaa opettajalta ja 32 vastaajaa opiskelukavereiltaan.

Harjoittelun aikana lähes kaikki opiskelijat olivat opettajaan yhteydessä sähköpostilla (98 %). Puhelimella opettajaan oli yh-

teydessä 24 opiskelijaa ja yksi opiskelija Skypellä. Opettaja kävi tapaamassa 13 vastaajaa harjoittelupaikassa ja reflektiotunnilla opettajan tapasi 46 vastaajaa (51 %). Kolme vastaajaa ei ollut millään tavalla yhteydessä opettajaan harjoittelun aikana.

Joihinkin harjoittelujaksoihin liittyy tehtävän tekeminen, min-
kä koki hyödyllisenä 20 % vastaajista, jonkin verran hyödyllisenä
50 % vastaajista ja ei lainkaan hyödyllisenä 30 % vastaajista.

Harjoittelun arviointi

Opiskelijoilta kysyttiin monivalintakysymyksellä, miten oppi-
mista ja tavoitteiden saavuttamista arvioitiin harjoittelun aikana.
Tämä toteutui harjoittelupaikan ohjaajan kanssa sekä keskuste-
luissa harjoittelun eri vaiheissa 73 opiskelijalla (81 %) että väli-
arvioinnissa 68 opiskelijalla (76 %). Opettajan kanssa arviointi
toteutui 25 vastaajalla (28 %) jollakin sähköisellä välineellä har-
joittelun aikana ja väliarvioinnissa 22 opiskelijalla (24 %). Sekä
ohjaajan että opettajan kanssa kolmistaan käytävä väliarviointi
toteutui 10 opiskelijalla (11 %). Opiskelijoista 38 (42 %) vastasi,
että oppimista ja tavoitteiden saavuttamista arvioitiin opettajan
organisoimalla reflektiotunnilla yhdessä vertaisten kanssa. Viisi
vastaajaa koki, että heidän oppimistaan ei arvioitu mitenkään
harjoittelun aikana.

Opiskelijoilta kysyttiin monivalintakysymyksellä, miten usein
he itse arvioivat omaa oppimistaan. Lähes joka päivä vastasi 42
opiskelijaa (47 %) ja joka viikko vastasi 30 opiskelijaa (33 %), vä-
liarvioinnin ja loppuarvioinnin yhteydessä vastasi 34 opiskelijaa
(38 %) ja harjoittelun lopussa vastasi 21 opiskelijaa (23 %).

Ohjatun harjoittelun loputtua on tarkoitus arvioida opiskelijan oppimista ja tavoitteiden saavuttamista. Tämä toteutui eri tavoilla, joita kuvataan taulukossa 2. Vastausten mukaan loppuarviointi toteutui tyypillisimmin ohjaajan kanssa kahdestaan keskustellen.

Taulukko 2. Oppimisen arviointi harjoittelun loputtua

Arviointikeskustelun toteutustapa	lkm	%
Keskustelu kahdestaan ohjaajan kanssa	56	62 %
Keskustelu kahdestaan opettajan kanssa	22	24 %
Keskustelu kolmistaan ohjaajan ja opettajan kanssa	41	46 %
Keskustelu opettajan organisoimalla reflektiotunnilla	24	27 %
Ei keskusteltu, ohjaaja kirjasi arvioinnin lomakkeelle	8	9 %
Ei keskusteltu, kirjasin itse arvioinnin lomakkeelle	1	1 %

Vastaajista 76 % arvioi oppineensa harjoittelun aikana hyvin paljon tavoitteiden mukaisia asioita ja 24 % jonkin verran. Neljäsosa vastaajista arvioi oppineensa harjoittelussa ennalta suunnittelemattomia asioita, ja kaksi opiskelijaa arvioi, että ei oppinut harjoittelussa juurikaan mitään uutta.

Pohdinta

Tulosten tarkastelu

Opiskelijan harjoittelujaksolle asettamat tavoitteet ohjaavat oppimista. Harjoittelun aikana opitaan myös ennalta suunnittelemattomia asioita. Opintojakson tavoitteiden henkilökohtaistaminen ja muokkaaminen harjoittelupaikan toimintaan sopivaksi on tavallista.

Opettaja osallistuu opiskelijan harjoitteluprosessiin pitämällä etukäteen orientaatiotunnin, mutta harjoittelun tavoitteiden laatimiseen hän osallistuu harvemmin. Luojus (2011) korosti väitöstudiossa opettajan merkitystä harjoittelussa ja Suhosen (2005) mukaan myös opiskelijat toivoivat opettajilta aktiivisempaa yhteydenpitoa harjoittelun aikana. Vaikka opettaja käy harvoin harjoittelupaikassa, tässä tutkimuksessa opiskelijat ja opettajat pitivät yhteyttä sähköpostilla. Opettaja ja opiskelija tapaavat silti edelleen harjoittelujakson aikana. Tavallisimmin tapaaminen toteutuu reflektiotunnilla tai harjoittelun arviointikeskustelussa.

Palaute osaamisen kehittymisestä harjoittelujakson aikana on tärkeää. Itsearviointi ja ohjaajan antama palaute sisältyvät väliarviointi- ja loppuarviointikeskusteluun. Tavallisimmin arviointikeskustelu toteutui opiskelijan ja ohjaajan kesken.

Tarkempaa selvitystä vaatii yksittäisten opiskelijoiden kokemus, etteivät he ole harjoittelujaksolla oppineet mitään uutta. Tärkeää on pohtia, mitä keinoja opettajalla on havaita ja tukea näitä opiskelijoita. Mäkisen (2011) tutkimuksen mukaan sairaanhoitajat toivoivat opettajan varmistavan, että opiskelija tietää etukäteen harjoitteluun liittyvät asiat ja on motivoitunut oppi-

miseen. Saarikosken ym. (2004) mukaan hoitotyön opettajien tukema yksilöity ohjaussuhde oli kaikkein tärkein opiskelijan oppimiskokemuksen osa-alue, joka edisti ammatillista kasvua.

Opiskelijan valinnan mahdollisuuksia harjoitteluun on lisätty Tampereen ammattikorkeakoulun viimeisimmässä opetussuunnitelmauudistuksessa. Opetussuunnitelmassa on vaihtoehtoisia harjoitteluja, joita opiskelija voi valita kiinnostuksensa ja urasuuntautuneisuutensa mukaan. Harjoittelupaikkojen järjestelyissä on joustavuutta. Ammattikorkeakoulu solmii harjoittelusta sopimuksen harjoittelua tarjoavan organisaation kanssa, mutta opiskelija voi itse ehdottaa harjoittelupaikkaa.

Aikaisemman osaamisen hyväksilukeminen on vakiintunut käytäntö, uutena kehittämisen kohteena on työn opinnollistaminen. Ammattikorkeakoulujen Verkkovirta-hankkeessa kehitetään ratkaisuja opiskeluun työn ohessa.

Opettajan tehtävää harjoittelun ohjaajana tulee tarkastella uudelleen. Opettajaa tarvitaan harjoitteluun, mutta mihin kohdennetaan opettajan osaaminen. Kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista opiskelijoista piti ohjaavan opettajan tuttuutta tärkeänä. Puolet opiskelijoista korosti opettajan aihealueen asiantuntijuutta. Harjoittelun ohjaajalla on harjoittelun substanssiosaaminen. Mikä on ohjaavan opettajan ja harjoittelun ohjaajan työjako?

Eettiset kysymykset

Lupa tutkimuksen suorittamiseen saatiin vararehtorilta. Tutkimukseen osallistuminen oli opiskelijoille vapaaehtoista. Kyselyyn sai vastata nimettömänä ja kyselyn saatekirjeessä vastaajille luvattiin anonyymiteetin säilyminen.

Lähteet

Ammattikorkeakoululaki 932/2014.

Humphreys, A., Gidman, J. & Andrews, M. 2000. The nature and purpose of the role of the nurse lecturer in practice settings. *Nurse Education Today* 20(4), 311–317.

Helminen, K. 2017. Nursing students' final assessment in clinical practice. Perception of teachers, students and mentors. University of Eastern Finland, Dissertations in Health Sciences number 403.

Jokelainen, M. 2013. The Elements of Effective Student Nurse Mentorship in Placement Learning Environments: Systematic Review and Finnish and British Mentors' s Conception. Väitöskirja 184. Itä-Suomen yliopisto. Terveystieteen laitos. Kuopio.

Luojus, K. 2011. Ammattitaitoa edistävän harjoittelun ohjauksen toimintamalli. Ohjaajien näkökulma. *Acta Electronica Universitatis Tampensis* 1032. <http://acta.uta.fi> Luettu 19.1.2017.

Mäkinen, T. 2011. Vastaamisesta kysymiseen. Sairaanhoitajaopiskelijoiden ohjaus ammattitaitoa edistävässä harjoittelussa. Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö.

Roto, H. 2015. Ammattitaitoa edistävän harjoittelun laatukriteerit. Tampereen ammattikorkeakoulu.

Saarikoski, M., Syrjälä, V. & Ylönen, M. 2004. Hoitotyön kliinisen opiskelun kehittämishanke vanhusten osastoilla. *Tutkiva Hoitotyö* 2(3), 4–9.

Suhonen, P. 2005. Ohjaako harjoittelu asiantuntijuuteen. <http://www.cou.fi/harke>. Luettu 29.1.2017.

Teuho, S., Roto, H., Sulonen, T., Vikberg-Aaltonen, P. & Sankelo, M. 2016. Terveysalan opiskelijoiden kielteiset kokemukset harjoittelun aikana. *Tutkiva Hoitotyö* 15(1), 10–17.